

Dariusz Mazurkiewicz

Uniwersytet Szczeciński
dariusz.mazurkiewicz@usz.edu.pl
ORCID: 0000-0002-3779-5025

Prawoadministracyjne implikacje wystąpienia z Kościoła katolickiego

STRESZCZENIE

Wystąpienie z Kościoła katolickiego, zarówno formalne, jak i faktyczne, rodzi implikacje prawnokanoniczne polegające na zaciągnięciu ekskomuniki *latae sententiae*, która zawiesza ochrzczonego w przysługujących mu uprawnieniach. Niektóre osoby fizyczne chcą, by akt odstępstwa miał skutki także na forum państwowym. Domagają się zwłaszcza zobowiązania kościelnej osoby prawnej do sprostowania danych odstępcy w księdze chrztów, zakazu przetwarzania danych osobowych odstępcy oraz respektowania skuteczności złożenia oświadczenia w inny sposób niż wskazany w prawie kanonicznym. Wobec odmowy spełnienia żądań przez podmioty kościelne były one kierowane do sądów administracyjnych. Zgodna linia orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego potwierdza, że organy państwowe odpowiedzialne za ochronę danych osobowych nie są władne w dokonywaniu oceny skuteczności aktu odstępstwa z Kościoła katolickiego oraz nie mogą wydawać decyzji administracyjnych nakazujących dokonania wpisów w księgach chrztu prowadzonych przez kościelne osoby prawne. Jest ona oparta na zasadzie autonomii i niezależności państwa i Kościoła katolickiego, która jest zawarta w prawie Rzeczypospolitej Polskiej oraz w powszechnym i partykularnym prawodawstwie kościelnym.

SŁOWA KLUCZOWE

prawo kanoniczne, prawo administracyjne, formalne wystąpienie z Kościoła katolickiego, ochrona danych osobowych

Legal and Administrative Implications of Defection from the Catholic Church

ABSTRACT

Defection from the Catholic Church – whether formal or factual – entails consequences under canon law, specifically the incurrance of a *latae sententiae* excommunication, which suspends the baptized person from the rights granted to them by the Church. Some individuals seek for this act of defection to produce effects also in the state legal order. In particular, they demand that ecclesiastical legal persons be obliged to correct the defector's personal data in the baptismal register, to cease processing their personal data,

and to recognize the effectiveness of a declaration of defection submitted in a form other than that prescribed by canon law. Due to the refusal of ecclesiastical entities to comply with such requests, these matters have been brought before administrative courts. The consistent jurisprudence of the Supreme Administrative Court confirms that state authorities responsible for personal data protection are not competent to assess the validity of an act of defection from the Catholic Church and may not issue administrative decisions ordering entries to be made in baptismal registers maintained by ecclesiastical legal persons. This position is based on the principle of autonomy and independence of the State and the Catholic Church, as enshrined both in the legal system of the Republic of Poland and in universal and particular canon law.

KEYWORDS

canon law, administrative law, formal defection from the Catholic Church, personal data protection

Wprowadzenie

Obecne w polskim społeczeństwie procesy sekularyzacyjne¹ w swoim wymiarze zewnętrznym przejawiają się nie tylko w odchodzeniu wiernych od praktyk religijnych, kontestowaniu nauczania Kościoła czy krytykowaniu postaw części duchowieństwa, ale również w decyzjach zmieniających status kanoniczny osób. O ile wcześniej porzucanie wiary odbywało się przede wszystkim w postaci ustnych deklaracji i faktycznego porzucenia przynależności do Kościoła instytucjonalnego, o tyle obecnie niektórzy wierni korzystają z przepisów wydanych przez Konferencję Episkopatu Polski, które formalizują akt porzucenia wspólnoty Kościoła. Na wstępie ważne jest zatem rozróżnienie pomiędzy faktycznym a formalnym aktem wystąpienia z Kościoła. Faktyczny akt odstąpienia może mieć postać apostazji, czyli zgodnie z kan. 751 KPK² całkowitego porzucenia wiary chrześcijańskiej, co może dokonać się poprzez wstąpienie do wspólnoty religijnej niechrześcijańskiej lub pozostawanie poza jakąkolwiek wspólnotą religijną, albo schizmy, która polega na odmowie uznawania zwierzchnictwa Biskupa Rzymskiego lub utrzymywania wspólnoty z członkami Kościoła uznającymi to zwierzchnictwo (kan. 751 KPK). Jednak nie każda apostazja czy schizma stanowi jednocześnie formalny akt wystąpienia z Kościoła, ten bowiem może się dokonać jedynie po spełnieniu wymagań formalnoprawnych. Co prawda obydwie rodzaje skutki kanoniczne, ale zastosowanie się do zasad formalnych jest potwierdzeniem skuteczności aktu wystąpienia, a ta stanowi

-
- 1 Zob. A. Ochman, *Sekularyzacja i przemiany religijności w Polsce po 1989 roku w świetle badań społecznych*, [w:] *Wiara i niewiara w Kościół. Wyzwania kryzysu i poszukiwanie dróg jego przezwyciężenia*, red. K. Glombik, Opole 2023; T. Adamczyk, P. Mąkosa, *Przemiany religijności w społeczeństwie polskim*, „*Verbum Vitae*” 42 (2024) 1, s. 1–15.
  - 2 *Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus*, „*Acta Apostolicae Sedis*” 75 (1983), pars II, s. 1–317, zaktualizowany przekład na język polski zatwierdzony podczas 391. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski uchwałą nr 19/391/2022 z dnia 14 marca 2022 r. (dalej: KPK).

dla niektórych wiernych opuszczających Kościół katolicki istotny element podejmowanych czynności.

Zarówno rzeczywiste, jak i formalne wystąpienie z Kościoła rodzi w przypadku niektórych osób żądanie przeniesienia skutków kanonicznych na grunt prawa polskiego poprzez prawnoadministracyjne potwierdzenie tej czynności. Artykuł ma służyć odpowiedzi na pytanie, czy takie żądania są skuteczne na forum prawnoadministracyjnym. W tym celu przedstawiono kanoniczne akty prawne dotyczące formalnego wystąpienia z Kościoła, wskazano podstawy prawne żądań przeniesienia skutków kanonicznych na porządek prawnoadministracyjny oraz zarysowano judykaturę polskich sądów administracyjnych.

Wystąpienie formalne w prawie kanonicznym

Analizując przepisy dotyczące apostazji, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na list okólny Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych z 13 marca 2006 roku³, przesłany do konferencji episkopatów. Zwrócono w nim uwagę na elementy konieczne do ważnego podjęcia aktu formalnego wystąpienia z Kościoła. Należą do nich: wewnętrzna decyzja o formalnym wystąpieniu z Kościoła, uzewnętrznienie tej decyzji oraz przyjęcie tego aktu przez kompetentną władzę kościelną. Wydaje się, że te elementy oddają zarówno wolę człowieka, jak i jej uzewnętrznienie oraz odebranie tego oświadczenia przez kompetentny organ⁴.

W odpowiedzi na okólnik Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych Konferencja Episkopatu Polski 27 września 2008 roku wydała *Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła*⁵. Dokument ten miał charakter instrukcji, a więc aktu wykonawczego do ustawy. W jego myśl, skutecznego kanonicznie aktu odstępstwa mogła dokonać tylko osoba pełnoletnia, zdolna do czynności prawnych, osobiście, w sposób świadomy i wolny, w formie pisemnej, w obecności proboszcza swego kanonicznego miejsca stałego lub tymczasowego zamieszkania i dwóch pełnoletnich świadków. Jednocześnie zalecano, by w miarę możliwości przynajmniej jednym ze świadków był ktoś z rodziców

---

3 Papieska Rada ds. Tekstów Prawnych, *List Okólny* z dnia 13 marca 2006 r., „Miesięcznik Pastorski Płocki”, 91 (2006), s. 242–244.

4 Ta ostatnia przesłanka, konieczna do zaistnienia *actus formalis defectionis ab Ecclesia*, stała się przedmiotem sporu pomiędzy Stolicą Apostolską a Konferencją Episkopatu Niemiec w kontekście podatku kościelnego i deklarowania przez dotychczasowych katolików bezwyznaniowości wobec przedstawiciela władzy państwowej, co dla Kościoła w Republice Federalnej Niemiec stanowiło właściwą formę wystąpienia ze wspólnoty Kościoła. Zob. *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (23.05.1949), art. 140 inkorporujący postanowienia art. 137 ust. 6 Konstytucji weimarskiej z 1919 r.; M. Kosek, *Czy możliwa jest recepcja niemieckiego modelu podatku kościelnego w Polsce?*, „Forum Kanoniczne” 7 (2006), s. 49–62.

5 „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 14 (2008), s. 89–91.

lub chrzestnych odstępcy (n. 5). Dodatkowo akt ten miał być złożony osobiście i zawierać wyraźną wolę opuszczenia Kościoła, a także dane personalne odstępcy i świadków, motywację, dokładne dane dotyczące daty i parafii chrztu, z załączeniem świadectwa chrztu oraz informacją o dobrowolności aktu i świadomości kanonicznych konsekwencji wynikających z jego złożenia (n. 6). Wyraźnie przy tym zaznaczono, że skutków kanonicznych nie wywołuje oświadczenie złożone przed urzędnikiem cywilnym lub przesłane drogą pocztową czy elektroniczną (n. 7).

Po przeprowadzonej rozmowie duszpasterskiej, w trakcie której proboszcz próbował odwieść składającego dokumenty, oraz po zbadaniu dokumentów tożsamości odstępcy i świadków, a także zweryfikowaniu, czy oświadczenie zawiera wszystkie konieczne dane, potwierdzał on dokument swoim podpisem i pieczęcią parafialną, umieszczając datę, a następnie uwierzytelnioną kopię tego dokumentu przysyłał do kurii swojej diecezji. Kuria diecezjalna, jeśli nie stwierdziła nowych okoliczności, polecała proboszczowi parafii chrztu odstępcy dokonanie stosownego wpisu do parafialnej księgi ochrzczonych. Prawodawca partykularny stwierdzał również, że nie jest możliwe wykreślenie informacji o przyjętym sakramencie z księgi chrztu (n. 11).

Akt ten był wielokrotnie krytykowany za zbyt ni formalizm, zwłaszcza w postaci konieczności angażowania świadków i wymagań dotyczących podania motywacji dokonania aktu apostazji. W stosowaniu przepisów kanonicznych pojawił się jednak jeszcze inny problem. W 2009 roku papież Benedykt XVI wydał *motu proprio Omnium in mentem*⁶, w którym dokonał nowelizacji niektórych przepisów kodeksowych, w tym kan. 1086 § 1, kan. 1117 i kan. 1124, z których usunął sformułowanie *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*. Tym samym pojęcie to zostało usunięte z KPK. W związku z tym należy zauważyć, że instrukcja jako akt wydany do ustawy ustała wraz z nowelizacją KPK i *Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła* przestały obowiązywać (zob. kan. 34 § 3 KPK). Jednak od momentu wydania *Zasad* przez Konferencję Episkopatu Polski niektórzy biskupi diecezjalni promulgowali je jako ustawę partykularną i tym samym niektóre diecezje w Polsce posiadały procedurę formalnego wystąpienia z Kościoła, inne zaś nie, przy czym nawet te ostanie stosowały *Zasady* mimo utraty przez nie mocy prawnej.

W celu uporządkowania tej materii Konferencja Episkopatu Polski wydała 7 października 2015 roku dekret ogólny w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła. Dekret ten po *recognitio* Stolicy Apostolskiej wszedł w życie 19 lutego 2016 roku⁷. Aktualne przepisy nie różnią się w znaczący sposób od *Zasad* z 2008 roku⁸. Nie analizując

6 Benedykt XVI, *List apostolski motu proprio „Omnium in mentem” na temat zmian w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „L'Osservatore Romano. Wydanie Polskie” 31 (2010) 5, s. 13–14.

7 Konferencja Episkopatu Polski, *Dekret ogólny w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła* (7.10.2015), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104.

8 Zauważalna zmiana dotyczy braku obecności świadków przy dokonywaniu aktu wystąpienia z Kościoła.

całego dekretu ogólnego, co wykraczałoby poza cele artykułu, należy zwrócić uwagę na te przepisy, które mogą stanowić podstawę roszczeń na gruncie prawa państwowego. Przyjąwszy tę optykę, trzeba przede wszystkim zauważyć przesłanki mające wpływ na ważność aktu wystąpienia z Kościoła.

Kanoniczny prawodawca partykularny zalicza do nich przyjęcie oświadczenia woli o wystąpieniu z Kościoła przez kompetentną władzę kościelną. Aby mogło być ono uznane za skuteczne, musi być wyrażone przez osobę pełnoletnią (kan. 98 § 1 i 2 KPK), zdolną do czynności prawnych, w sposób świadomy i wolny (kan. 124–126 KPK). Ponadto musi być złożone osobiście, w formie pisemnej, wobec proboszcza swego miejsca stałego lub tymczasowego zamieszkania (n. 1). Chodzi tu oczywiście o kanoniczne miejsce zamieszkania (kan. 102 KPK), a nie zameldowanie administracyjne⁹. Jednocześnie nie wywołuje skutków prawnych oświadczenie woli przesłane drogą pocztową, drogą elektroniczną oraz złożone przed urzędnikiem cywilnym (n. 6)¹⁰.

Oświadczenie woli musi zawierać dane personalne odstępcy, dane dotyczące daty i parafii chrztu, przy czym jeżeli chrzest miał miejsce w innej parafii niż parafia aktualnego stałego lub tymczasowego zamieszkania odstępcy, oświadczający powinien przedstawić pełne świadectwo chrztu. Oświadczenie powinno zawierać wolę i motywację zerwania wspólnoty z Kościołem katolickim z zaznaczeniem dobrowolności tego aktu oraz świadomości jego konsekwencji kanonicznych, co odstępcza poświadcza własnoręcznym podpisem (n. 2).

Jeżeli oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła spełnia wszystkie wymogi formalne, a proboszcz nabył pewność moralną co do wolnej decyzji odstępcy zerwania wspólnoty z Kościołem, zobowiązany jest do zachowania oryginału oświadczenia woli w archiwum parafii i przesłania jego kopii oraz kopii świadectwa chrztu odstępcy do kurii swojej diecezji (n. 4). Dokonanie formalnoprawnej weryfikacji oświadczenia woli o wystąpieniu z Kościoła należy do ordynariusza miejsca, który po stwierdzeniu poprawności formalnej aktu powinien polecić proboszczowi parafii miejsca chrztu odstępcy dokonanie wpisu do księgi ochrzczonych (n. 7)¹¹. Jako że prawodawca kościelny nie przewidział wystawiania zaświadczenia potwierdzającego fakt wystąpienia z Kościoła, akt chrztu wraz z przywołaną adnotacją jest świadectwem dokonania aktu odstępstwa.

Niezastosowanie się do przepisów formalnych skutkuje niezaimstnieniem przesłanek aktu wystąpienia z Kościoła katolickiego. Nie znaczy to jednak, że nie rodzi skutków kanonicznych właściwych dla przestępstwa apostazji, o którym mowa w kan. 1364 KPK,

⁹ Art. 25 ustawy z dnia 24.09.2010 r. o ewidencji ludności, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 274.

¹⁰ Dotyczy to oświadczeń złożonych przez obywateli polskich (aktualnych lub byłych) zamieszkujących teren Republiki Federalnej Niemiec, a ochrzczonych na terenie Polski, którzy tam złożyli takie oświadczenie wobec urzędnika państwowego.

¹¹ Treść wpisu jest następująca: „Dnia ... w Parafii ... w ... złożył(a) formalne oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła katolickiego” (n. 10).

te bowiem będą miały miejsce, jeżeli odstępcą w widzialny sposób porzuci wspólnotę Kościoła katolickiego lub w przypadku schizmy przejdzie do wspólnoty kościelnej nieuznającej zwierzchnictwa Biskupa Rzymu, jednak do ich stwierdzenia na forum zewnętrznym konieczne będzie postępowanie sądowe lub karno-administracyjne i wydanie wyroku lub dekretu o zaciągnięciu kary kanonicznej.

Akty prawa państwowego i wspólnotowego

Badając możliwość prawno-administracyjnych skutków aktu wystąpienia z Kościoła, należy przede wszystkim wskazać podstawy prawne do przenoszenia kanonicznych skutków odstępstwa na polski porządek prawny. Zdaniem osób chcących widzieć możliwość takiego przeniesienia trzeba odnieść się do aktów prawa państwowego i wspólnotowego.

Podstawowym aktem jest art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹², w którym ustrojodawca stwierdził, że:

Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego.

Przywołana zasada konstytucyjna reguluje relacje pomiędzy państwem a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi. Zgodnie z nią także stosunki między państwem a Kościołem katolickim powinny być kształtowane na zasadach poszanowania autonomii tych podmiotów oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Z tej zasady wynika, że sądy powszechne nie mają prawa ingerencji w wewnętrzne sprawy związków wyznaniowych, a zatem także w wewnętrzne działania prawne Kościoła katolickiego. Do takich należy też zaliczyć kwestie odnoszące się do przyjmowania albo wykluczania wiernych ze wspólnoty.

Zbieżny z zasadą konstytucyjną jest art. 1 Konkordatu, w którym układające się strony zapisały, że:

Rzeczpospolita Polska i Stolica Apostolska potwierdzają, że Państwo i Kościół katolicki są – każde w swej dziedzinie – niezależne i autonomiczne oraz zobowiązują się do pełnego poszanowania tej zasady we wzajemnych stosunkach i we współdziałaniu dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego¹³.

---

12 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.04.1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

13 Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.

Zasadę tę należy rozpatrywać wraz z deklaracjami złożonymi przez strony we wprowadzeniu do umowy¹⁴ oraz deklaracją rządu Rzeczypospolitej Polskiej z 15 kwietnia 1997 roku, w myśl której:

Zasada wyrażona w artykule 1, według której Państwo i Kościół są niezależne i autonomiczne, jest w istocie nadaniem wyrazu prawnego praktyce, jaka wytworzyła się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat. Oznacza ona rezygnację z takiego pojmowania norm konstytucyjnych, które wyrażało stosunek antagonistyczny, na rzecz wykładni zakładającej współdziałanie dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego¹⁵.

Zasada autonomii i niezależności, o której mowa w art. 1, jest dodatkowo wzmocniona przez art. 27 i 28 Konkordatu. W myśl art. 27 sprawy wymagające nowych lub dodatkowych rozwiązań powinny być regulowane za pomocą umów pomiędzy układającymi się stronami albo uzgodnień pomiędzy rządem RP i Konferencją Episkopatu Polski, przy czym ta musi do nich zostać upoważniona przez Stolicę Apostolską. Z kolei art. 28 zobowiązuje strony do dyplomatycznego usuwania różnic interpretacyjnych, wyklucza to zatem jednostronność i arbitralność działań zarówno państwa, jak i Kościoła.

Zasada autonomii i niezależności państwa i Kościoła obecna jest także w ustawie o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶. W kontekście treści artykułu należy zwrócić uwagę przede wszystkim na art. 2 ustawy, w którym prawodawca stwierdza, że:

Kościół rządzi się w swych sprawach własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchowną i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami.

Przedstawione unormowania prowadzą zatem do wniosku, że państwo gwarantuje Kościołowi samodzielne tworzenie własnego prawa oraz posługiwanie się nim, jednak instytucje kościelne nie są wyłączone spod jurysdykcji organów państwowych¹⁷. Nie oznacza to, że organy te mogą oceniać zasadność i poprawność ustawodawstwa kościelnego,

---

14 „Stolica Apostolska i Rzeczpospolita Polska – dążąc do trwałego i harmonijnego uregulowania wzajemnych stosunków [...] kierując się wymienionymi wartościami oraz powszechnymi zasadami prawa międzynarodowego, łącznie z normami dotyczącymi poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód oraz wyeliminowania wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji z powodów religijnych”.

15 Oświadczenie Rządowe z dnia 26 stycznia 1998 r. w sprawie Deklaracji Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 kwietnia 1997 r. w celu zapewnienia jasnej wykładni przepisów Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie w dniu 28 lipca 1993 r., M.P. z 1998 r. Nr 4, poz. 51.

16 Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1966.

17 C. Janik, *Zasada niezależności i autonomii państwa i Kościoła w swoim zakresie naczelną zasadą Konkordatu*, [w:] *Konkordat Polski 1993*, red. M. Winiarczyk-Kossakowska, C. Janik, P. Borecki, Warszawa 2019, s. 79.

a jedynie że podmioty kościelne, tak samo jak inne osoby prawne, mogą być stronami postępowań przed sądami powszechnymi¹⁸.

Zagadnienie stanowiące temat artykułu należy rozpatrywać również w kontekście prawodawstwa dotyczącego ochrony danych osobowych. Już w 1995 roku Parlament Europejski oraz Rada Unii Europejskiej wydały dyrektywę o ochronie osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych¹⁹, natomiast ustawodawca polski promulgował w 1997 roku ustawę o ochronie danych osobowych²⁰.

Zgodnie z dyrektywą:

1. Państwa Członkowskie zabraniają przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, opinie polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność do związków zawodowych, jak również przetwarzanie danych dotyczących zdrowia i życia seksualnego.
  2. Ustęp 1 nie ma zastosowania w przypadku gdy: [...]
- d) przetwarzanie danych jest dokonywane w ramach legalnej działalności wspartej odpowiednimi gwarancjami przez fundację, stowarzyszenie lub inną instytucję nienastawioną na osiągnięcie zysku, której cele mają charakter polityczny, filozoficzny, religijny lub związkowy, pod warunkiem że przetwarzanie danych odnosi się wyłącznie do członków tej instytucji lub osób mających z nią regularny kontakt w związku z jej celami oraz, że dane nie zostaną ujawnione osobie trzeciej bez zgody osób, których dane dotyczą.

Z brzmienia dyrektywy oraz art. 27 ustawy o ochronie danych z 1997 roku wynika zatem, że Kościoły i związki wyznaniowe mogły przetwarzać dane osobowe, gdy było to niezbędne do wykonania zadań statutowych, z zastrzeżeniem, że dotyczy to wyłącznie ich członków albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w związku z ich działalnością oraz że zapewnione zostały pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych.

---

18 Zob. *Polskie prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło i in., Lublin 2008, s. 108–111.

19 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego oraz Rady Unii Europejskiej nr 95/46 z 24 października 1995 r. o ochronie osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz o swobodnym obiegu tych danych, Dz.U. UE. L. z 1995 r., 281.31.

20 T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 677. Ustawodawca odnosił się do interesującej nas części dyrektywy w art. 27: „1. Zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. 2. Przetwarzanie danych, o których mowa w ust. 1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli: [...] 4) jest to niezbędne do wykonania statutowych zadań kościołów i innych związków wyznaniowych, stowarzyszeń, fundacji lub innych niezarobkowych organizacji lub instytucji o celach politycznych, naukowych, religijnych, filozoficznych lub związkowych, pod warunkiem, że przetwarzanie danych dotyczy wyłącznie członków tych organizacji lub instytucji albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w związku z ich działalnością i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych”.

Aktualnie obowiązują: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego z 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych²¹ oraz ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych²². W odniesieniu do możliwych roszczeń dotyczących wystąpienia z Kościoła katolickiego należy przywołać przede wszystkim art. 91.1 RODO, zgodnie z którym:

Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia.

Należy zauważyć, że Kościół katolicki w Polsce w dniu wejścia w życie RODO posiadał uregulowania dotyczące danych osobowych osób fizycznych. Opierały się one na wydanej 23 września 2009 roku przez Konferencję Episkopatu Polski instrukcji *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce*²³. Do *Instrukcji* zostały dołączone odpowiedzi Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych na postawione mu pytania dotyczące działalności Kościoła katolickiego w Polsce. W kontekście tematu artykułu interesujące jest pytanie nr 9: „Czy osobie, która zamierza wystąpić z Kościoła, przysługuje prawo żądania usunięcia danych osobowych z ksiąg kościelnych?”. W odpowiedzi Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych uznał, że:

Nie przysługuje, gdyż zasady archiwizowania informacji zawartych w księgach kościelnych wynikają z innych niż ustawa o ochronie danych osobowych regulacji, a mianowicie z przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 535 Kodeksu Prawa Kanonicznego), który wskazuje na konieczność stałego przechowywania informacji związanych z działalnością Kościoła i ich odpowiedniego zabezpieczenia. Fakt wystąpienia z Kościoła jest odnotowywany w księdze chrztów. W zakresie nieuregulowanym przepisami wyżej wskazanego kodeksu zastosowanie znajdą zasady wynikające z ustawy o ochronie danych osobowych – np. prawo do aktualizacji danych i ich poprawiania (art. 35 ust. 1).

---

21 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz.U. UE L 199 z 4.05.2016 r., s. 1 (dalej: RODO).

22 Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781. Ustawa służy stosowaniu RODO oraz w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłającą decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW.

23 Konferencja Episkopatu Polski, *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Instrukcja opracowana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 16 (2009) 2, s. 53–59. Zob. M. Czelný, *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 14 (2011), s. 241–268.

Opinia Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych została zatem oparta na przepisach kan. 535 KPK, który dotyczy obowiązku prowadzenia ksiąg parafialnych, a zwłaszcza księgi chrztu, małżeństw i zmarłych²⁴. Jednocześnie odsyłała do ustawy o ochronie danych osobowych, co korelowało z odpowiedzią nr 1 stwierdzającą, że Kościół katolicki podlega ustawie o ochronie danych osobowych odnośnie do przetwarzania danych na potrzeby Kościoła i instytucji działających w jego obrębie, przy czym w mniejszym zakresie znajduje ona zastosowanie do przetwarzania danych wyłącznie członków Kościoła.

Aktualne przepisy kanoniczne dotyczące ochrony danych osobowych znajdują się w wydanym w 2018 roku przez Konferencję Episkopatu Polski dekrete ogólnym²⁵. Został on wydany przed wejściem w życie RODO, ale odnosząc się do już przywołanego art. 91, należy zauważyć, że skoro w momencie jego wejścia w życie Kościół miał własny system ochrony danych, który obecnie dostosował do RODO, to ma on zastosowanie do oceny zasadności żądań osób, które dokonały aktu wystąpienia z Kościoła. A zatem tylko dekret, a nie RODO czy ustawę o ochronie danych osobowych, należy stosować do publicznych kościelnych osób prawnych w zakresie wykonywania przez nie działalności wewnętrznej, czyli działalności: „w swoim zakresie”²⁶, „w swojej dziedzinie”²⁷, „swoich spraw”²⁸. Natomiast w *res mixtae* kościelne osoby prawne muszą się stosować zarówno do RODO, jak i ustawy o ochronie danych osobowych, jednak przetwarzanie danych osobowych zawartych w księgach, o których mowa w kan. 535 KPK, do takiej kategorii nie należy.

Powyższa teza wynika z art. 7 pkt 2 dekretu Konferencji Episkopatu Polski, zgodnie z którym:

Przetwarzanie danych wrażliwych dopuszczalne jest wyłącznie w stosunku do osób ochrzczonych w Kościele katolickim i tych, którzy po chrzcie zostali do niego przyjęci (członków Kościoła), łącznie z tymi, którzy złożyli formalne oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła katolickiego, zgodnie z wewnętrznymi przepisami Kościoła („byłych członków Kościoła”) oraz osób utrzymujących z nim stałe kontakty w związku z realizacją celów Kościoła w ramach uprawnionej działalności prowadzonej z zachowaniem odpowiednich zabezpieczeń. Dane te nie są ujawniane poza Kościołem bez zgody osób, których dane dotyczą.

---

24 Zob. J. Adamczyk, *Księgi parafialne w świetle obowiązujących przepisów*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 24 (2016) 2, s. 167–184.

25 Konferencja Episkopatu Polski, *Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), s. 31–45.

26 Art. 25, ust. 3 Konstytucji RP.

27 Art. 1 konkordatu pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską.

28 Art. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Osoba, której dane dotyczą, w tym także osoba dokonująca aktu odstępstwa, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia danych osobowych, a administrator ma obowiązek bezzwłocznego ich usunięcia, jeżeli nie są już niezbędne do celów, dla których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane, lub osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania lub były przetwarzane niezgodnie z prawem²⁹. Jednak żądanie to nie przysługuje w przypadku, gdy dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby³⁰.

Skutki administracyjne aktu wystąpienia z Kościoła

Zgodnie z przedstawionymi aktami prawnymi zarówno z obszaru prawa unijnego i polskiego, jak i kanonicznego osoby fizyczne, które dokonały formalnego aktu odstępstwa bądź uważały, że dokonały takiego aktu, przedstawiały żądania mające mieć skutki na forum pozakanonicznym. Dotyczyły one: zobowiązania kościelnej osoby prawnej do sprostowania danych odstępcy z księgi chrztów, zakazu przetwarzania danych osobowych odstępcy oraz respektowania skuteczności złożenia oświadczenia w inny sposób niż wskazany w prawie kanonicznym. Żądania te znalazły swoje odzwierciedlenie w wyrokach sądów administracyjnych.

Egzemplifikacyjne są dwa wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego. Pierwszy został wydany 9 lutego 2016 roku³¹, a więc przed zmianą prawodawstwa kościelnego i wejściem w życie RODO oraz nowej ustawy o ochronie danych osobowych. Drugi pochodzi z 6 marca 2019 roku³², a zatem został wydany na podstawie zmienionych przepisów.

Pierwszy z przywołanych wyroków odnosił się do żądania osoby, która zamierzając wystąpić z Kościoła, przesłała do proboszcza parafii chrztu pismo, w którym powołując się na art. 60 k.c.³³ i art. 2 pkt 2a ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania³⁴, poinformowała, że występuje z Kościoła katolickiego, oraz zażądała naniesienia adnotacji o tym oświadczeniu w księdze chrztu. Proboszcz parafii odmówił żądania, powołując się na niezachowanie zasady formalnego wystąpienia z Kościoła. Wobec odmowy odstępcy przesłał wniosek do Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO) o wydanie decyzji administracyjnej zobowiązującej proboszcza

---

29 Konferencja Episkopatu Polski, *Dekret ogólny*, art. 14, pkt 1.

30 Tamże.

31 I OSK 2691/15, LEX nr 2036057.

32 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 6 marca 2019 r., sygn. akt I OSK 1294/17, LEX nr 2676051.

33 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1061, 1237.

34 T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 265.

parafii do dokonania żądanej adnotacji. GIODO nakazał proboszczowi naniesienie zmian w księdze chrztów, argumentując, że skuteczność wystąpienia z Kościoła katolickiego nie może być rozpatrywana na gruncie jego regulacji wewnętrznych. W dalszej kolejności proboszcz wniósł do GIODO o ponowne rozpatrzenie sprawy, ale ten utrzymał decyzję. Wobec tego proboszcz parafii wniósł do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego o uchylenie zaskarżonej decyzji. Sąd uznał zasadność skargi, stwierdzając, że:

nie sposób zaakceptować sytuacji, w której o przynależności do Kościoła, lub jej braku, rozstrzygałby organ państwowy, jakim jest GIODO, na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących³⁵.

GIODO wniósł skargę kasacyjną, ale Naczelny Sąd Administracyjny oddalił ją, stwierdzając:

Sprawy sporne dotyczące problematyki przynależności do Kościoła katolickiego, w tym wystąpienia z tego kościoła, są sprawami kościelnymi, które winny być rozstrzygane na zasadach i w trybie określonym przez prawo kościelne³⁶.

W uzasadnieniu wyroku Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że w odniesieniu do zbiorów danych osób należących do Kościoła katolickiego GIODO nie jest władny ani do rozpatrywania skarg w sprawach dotyczących przepisów o ochronie danych osobowych³⁷, ani wydawania decyzji administracyjnych dotyczących przywrócenia stanu zgodnego z prawem. Tym bardziej nie ma kompetencji do oceny skuteczności wystąpień z Kościoła, co jest wyłączną prerogatywą organów kościelnych. Podobnie – zdaniem NSA – jedynie ustawodawca kościelny reguluje zasady proceduralne formalnego wystąpienia, wobec czego wydanie przez GIODO decyzji zobowiązującej proboszcza do dokonania na wniosek odstępcy adnotacji w akcie chrztu jest bez wątpienia ingerencją w autonomię Kościoła katolickiego. Sąd zauważył także, że przynależenie lub nieprzynależenie do związków wyznaniowych nie leży w sferze zainteresowania władzy publicznej, która nie ustanawia w tej materii reguł dotyczących przystępowania, należenia lub występowania. Co warte zauważenia, Naczelny Sąd Administracyjny dokonał analizy nie tylko aktualnego prawodawstwa kościelnego, ale też pozytywnie ocenił magisterium Kościoła, przywołując nauczanie papieży, soborów powszechny i polskich synodów partykularnych.

Podobne uzasadnienie można znaleźć w przywołanym wyżej wyroku z 6 marca 2019 roku³⁸, w którym Naczelny Sąd Administracyjny odrzucił skargę kasacyjną osoby żądającej sprostowania danych zawartych w księdze chrztu poprzez odnotowanie

---

35 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 6 marca 2019 r.

36 Tamże.

37 Naczelny Sąd Administracyjny odniósł się tutaj do art. 12 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych.

38 Sygn. akt I OSK 1294/17.

wystąpienia z Kościoła katolickiego bez zachowania przewidzianych prawem formalności. Sąd podkreślił, że jedyną możliwością wykazania wystąpienia z Kościoła jest przedstawienie aktu chrztu z właściwą adnotacją, przewidzianą przez prawodawcę kościelnego. Stwierdził również, że GODO³⁹ nie jest kompetentny w dokonywaniu oceny skuteczności wystąpienia, nie może wydawać nakazów dokonania wpisów w księgach ochrzczonych i nie jest organem nadzorczym w odniesieniu do zbiorów danych dotyczących osób należących do związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej, które ten przetwarza na własne potrzeby.

Podsumowanie

Mając na uwadze normy kanoniczne, przepisy prawa polskiego i wspólnotowego, a także judykaturę, należy zauważyć, że prawo do żądania usunięcia danych nie miało ani przed wejściem w życie RODO, ani po pełnego zastosowania do działalności wewnętrznej Kościoła katolickiego. Oczywiście prawo do żądania usunięcia danych przysługuje, ale nie w przypadku, gdy dotyczą one udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby. Wynika to z teologii Kościoła katolickiego i jego prawodawstwa wskazujących na niezatarty charakter chrztu świętego (kan. 849 KPK). Jednak tego typu żądanie powinno zostać odnotowane w księdze chrztów, co zobowiązuje administratora do niewykorzystywania danych objętych wnioskiem bez zgody ordynariusza miejsca⁴⁰.

Do kompetencji Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych nie należy również stwierdzanie skuteczności dokonania aktu odstąpienia oraz ocena skuteczności złożenia oświadczenia o wystąpieniu z Kościoła katolickiego w inny sposób niż przepisany przez prawodawcę kościelnego.

Wydaje się zatem, że zarówno przepisy kościelne dotyczące formalnego aktu wystąpienia z Kościoła, jak i prawodawstwo państwowe i wspólnotowe, na podstawie których sądy administracyjne wydają wyroki w sprawach żądań osób występujących z Kościoła katolickiego, są jasne i nie rodzą specjalnych wątpliwości interpretacyjnych. Potwierdzeniem tego jest jednolite orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Rodzi się jednak inne pytanie: czy w prawodawstwie kościelnym jest miejsce na przepisy określające formalne wystąpienie z Kościoła katolickiego. Mogą się one wydawać zbędne z kilku powodów. Przede wszystkim formalny akt wystąpienia z Kościoła nie ma innych skutków niż faktyczne wystąpienie z Kościoła – i w jednym, i drugim przypadku

---

³⁹ Obecnie Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

⁴⁰ Kościelny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, *Podręcznik ochrony danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki dla administratorów danych osobowych (głównie parafii) oraz inspektorów ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych*, Podrecznik_wersja_3-RODO.pdf, archiwum autora.

na odstępę spada ekskomunika *latae sententiae*, która może zostać zadeklarowana i tym samym spowodować skutki w zakresie zewnętrznym. Po drugie, prawodawca powszechny w KPK nie przewiduje aktualnie formalnego wystąpienia z Kościoła, a definiuje jedynie apostazję i schizmę (kan. 751 KPK) i traktuje je jako przestępstwo (kan. 1364 § 1 KPK), zatem nie ma powodu, dla którego prawodawca partykularny miałby wprowadzać taką procedurę. Następnie należy zauważyć, że żądania odstępców wyrażane na forum administracyjnym dotyczą zasadniczo usuwania i przetwarzania danych osobowych, co regulowane jest RODO i *Dekretem ogólnym* Konferencji Episkopatu Polski. Wreszcie należy zauważyć, że każdy członek Kościoła katolickiego może publicznie oraz wobec przedstawiciela Kościoła deklorować swoją przynależność do wspólnoty bądź dokonać odstępstwa, co wynika z prawa do wolności religijnej, ale można mieć wątpliwość, czy taki akt woli musi być obwarowany formalnymi przepisami.

Bibliografia

Źródła prawa

- Benedykt XVI, *List apostolski motu proprio „Omnium in mentem” na temat zmian w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „L'Osservatore Romano. Wydanie Polskie” 31 (2010) 5, s. 13–14.
- Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus*, „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983), pars II, s. 1–317, zaktualizowany przekład na język polski zatwierdzony podczas 391. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski uchwałą nr 19/391/2022 z dnia 14 marca 2022 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego oraz Rady Unii Europejskiej nr 95/46 z 24 października 1995 r. o ochronie osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz o swobodnym obiegu tych danych, Dz.U. UE. L. z 1995 r., 281.31.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła (7.10.2015)*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), s. 31–45.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Instrukcja opracowana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r.*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 16 (2009) 2, s. 53–59.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 14 (2008), s. 89–91.
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

- Oświadczenie Rządowe z dnia 26 stycznia 1998 r. w sprawie Deklaracji Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 kwietnia 1997 r. w celu zapewnienia jasnej wykładni przepisów Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie w dniu 28 lipca 1993 r., M.P. z 1998 r. Nr 4, poz. 51.
- Papieska Rada ds. Tekstów Prawnych, *List Okólny* z dnia 13 marca 2006 r., „Miesięcznik Pastorski Płocki”, 91 (2006), s. 242–244.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz.U. UE L 199 z 4.05.2016 r., s. 1.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1061, 1237.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 265.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1966.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 677.
- Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 274.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781.
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 lutego 2016 r., sygn. akt I OSK 2691/15, LEX nr 2036057.
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 6 marca 2019 r., sygn. akt I OSK 1294/17, LEX nr 2676051.

Literatura

- Adamczyk J., *Księgi parafialne w świetle obowiązujących przepisów*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 24 (2016) 2, s. 167–184.
- Adamczyk T., Mąkosza P., *Przemiany religijności w społeczeństwie polskim*, „Verbum Vitae” 42 (2024) 1, s. 1–15.
- Czelny M., *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 14 (2011), s. 241–268.
- Janik C., *Zasada niezależności i autonomii państwa i Kościoła w swoim zakresie naczelną zasadą Konkordatu*, [w:] *Konkordat Polski 1993*, red. M. Winiarczyk-Kossakowska, C. Janik, P. Borecki, Warszawa 2019, s. 72–85.
- Kosek M., *Czy możliwa jest recepcja niemieckiego modelu podatku kościelnego w Polsce?*, „Forum Kanoniczne” 7 (2006), s. 49–62.
- Kościelny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, *Podręcznik ochrony danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki dla administratorów danych osobowych (głównie parafii) oraz inspektorów ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych*, Podrecznik_wersja_3-RODO.pdf, archiwum autora.
- Ochman A., *Sekularyzacja i przemiany religijności w Polsce po 1989 roku w świetle badań społecznych*, [w:] *Wiara i niewiara w Kościół. Wyzwania kryzysu i poszukiwanie dróg jego przewyciężenia*, red. K. Glombik, Opole 2023, s. 151–179.
- Polskie prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło i in., Lublin 2008, s. 108–111.

CYTOWANIE

- D. Mazurkiewicz, *Prawnoadministracyjne implikacje wystąpienia z Kościoła katolickiego*, *Studia Paradayskie* 35 (2025), s. 99–113, DOI: 10.18276/sp.2025.35-06.